

EDUCATION. Retrieved from http://www.sun.ac.za/english/learning_teaching/ctl/Documents/Gamification%20in%20education.pdf

11. McGonigal, J. (2000, January 1). Gaming can make a better world. Retrieved from https://www.ted.com/talks/jane_mcgonigal_gaming_can_make_a_better_world

12. Novak, G. M. (2011). Just-in-time teaching. *New Directions for Teaching and Learning, 2011*(128), 63–73. <https://doi.org/10.1002/tl.469>

13. Philp, J., & Duchesne, S. (2016). Exploring Engagement in Tasks in the Language Classroom. *Annual Review of Applied Linguistics, 36*, 50-72. <https://doi-org.proxy.uba.uva.nl:2443/10.1017/S0267190515000094>

14. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. *On the Horizon, 9* (5), 1–6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕТРЕНКО Вікторія Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Наукові інтереси: актуальні проблеми теорії та методики професійної освіти.

БУТКОВСЬКА Наталія Олександрівна – старший викладач кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх економістів до професійної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PETRENKO Viktoriia Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation of the Simon Kuznets National University of Economics.

Circle of scientific interests: actual problems of theory and methods of professional education.

BUTKOVSKA Natalia Oleksandrivna – Senior Lecturer of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation of the Simon Kuznets National University of Economics.

Circle of scientific interests: training future economists for professional activity.

Стаття надійшла до редакції 07. 01. 2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Шандрук С. І.

УДК 378.147:811

ПРИСТАЙ Галина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка <https://orcid.org/0000-0003-0356-6635> e-mail: hprystai@gmail.com

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. З метою забезпечення ефективної підготовки педагогічних кадрів постають нові вимоги до професійної іншомовної освіти, а саме щодо високого загальнокультурного, міжкультурного та філологічного рівня майбутнього фахівця. Дослідження шляхів реалізації професійної іншомовної освіти філологів в умовах інтеграції до світового освітнього простору передбачає розгляд цієї проблеми з точки зору різних наук та їхніх галузей: лінгвістики, лінгвокультурології, педагогіки (у т.ч. порівняльної педагогіки), методики викладання іноземних мов, психології, соціології, філософії. Результати професійної підготовки вчителя-філолога – це оволодіння системою загальних і професійно-орієнтованих комунікативних мовленнєвих

компетентностей. Формування й удосконалення іншомовної комунікативної компетентності в цілому та її складових зокрема – важлива теоретична проблема та першочергове практичне завдання. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує ґрунтовний аналіз структури лінгвістичної компетентності як базового елемента іншомовної комунікативної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Увага наукової педагогічної думки наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. зосереджується на визначенні поняття комунікативної компетенції та описі його параметрів (Л. Ананьєва, Л. Біркун, О. Волобуєва, М. Китайгородська, С. Козак, С. Мельник, Є. Пассов, Л. Бахман, К. Кін, С. Савіньон, М. Свейн, Р. Уайт, Д. Хаймз, Н. Хомський, Д. Шейлз). Так, Д. Хаймз у

межах цього феномена виділяє граматичну (правила мови), соціально-лінгвістичну (правила діалектної мови), дискурсивну (правила побудови змісту висловленого) і стратегічну (правила підтримки контакту зі співрозмовником) компетенцію. Ян Ван Ек вважає, що комунікативну компетенцію складають такі субкомпетенції: лінгвістична (знання слів і граматичних правил), соціолінгвістична (вміння використовувати та тлумачити мовні форми згідно ситуації); дискурсна (вміння розуміти та логічно вибудовувати окремі висловлювання з метою комунікації); стратегічна (вміння використовувати вербальні та невербальні стратегії для компенсації недостатніх знань); соціокультурна (здатність до адекватної взаємодії у ситуаціях повсякденного життя, підтримки соціальних контактів); соціальна (бажання й готовність взаємодіяти з іншими, вміння управляти ситуацією). Натомість учені М. Кеналь і М. Свейн трактують комунікативну компетенцію як сукупність граматичної, соціолінгвістичної, дискурсивної та стратегічної компетенцій [5], а дослідник Л. Бахман доводить, що «комунікативне мовне вміння» охоплює такі складові, як мовну, дискурсивну, розмовну, прагматичну, соціально-лінгвістичну, стратегічну й мислительну [4].

Як засвідчив аналіз стану зазначеної проблеми в сучасній педагогічній, лінгводидактичній, методичній та лінгвістичній літературі, базовий компонент комунікативної компетенції – це лінгвістична, або мовна / граматична, компетентність. Вона охоплює знання одиниць мови та правил їхнього поєднання. Подальшого наукового вивчення, однак, вимагає питання, що стосується процесу формування та реалізації лінгвістичної компетентності як основи професійно-орієнтованої комунікативної компетентності вчителя іноземної мови.

Мета статті – шляхом опису з'ясувати засоби та принципи формування лінгвістичної компетентності, обґрунтувати її роль у процесі набуття професійної компетентності вчителем іноземної мови.

Виклад основного матеріалу.

Обстежений матеріал засвідчив, що іншомовна лінгвістична компетентність передбачає: а) оволодіння нормами літературної іноземної мови; б) використання мовних засобів у різноманітних комунікативних ситуаціях; в) оволодіння умінням створювати й сприймати тексти, що функціонують у комунікативній практиці. Розглянемо кожен компонент зокрема.

Осягнути норми літературної іноземної мови означає засвоїти знання про систему та структуру мови за рівнями (фонетика, лексика,

синтаксис та основи стилістики тексту), а також опанувати орфографічні засоби мови та пунктуаційні особливості. Так, наприклад, вивчити орфоепічні та акцентуаційні норми сучасної англійської мови (так званої Received Pronunciation) означає ознайомитись та уявити правильну вимову звуків та звукосполучень, уміти вимовляти речення з належною артикуляцією, чітким складотворенням і складоподілом, а також з відповідним наголосом у словах та інтонацією.

У процесі вивчення нормативної лексичної системи іноземної мови майбутній вчитель дізнається про слово як одиницю мови, його структуру, мотивацію та етимологію, продуктивні типи словотворення, способи словотвору, проблему запозичень та їхньої асиміляції, про явища полісемії, омонімії та паронімії, метафоричний перенос значення слова, стилістичне розшарування лексики, особливості вживання фразеологічних одиниць тощо. Засвоєння лексичних норм передбачає уміння вирізняти лексику згідно її функціональних стилів, установлювати змістовий аспект лексеми за певними семантичними ознаками (значення денотативне/конотативне, пряме/переносне), формувати синонімічний ряд, пояснювати значення та відтінки значень слів синонімічного ряду, визначати синонімічний доміант, розрізняти регіональні варіанти англійської мови, складати усні та письмові висловлювання з використанням питомої лексики та запозичень, здійснювати лексико-семантичний аналіз художнього тексту.

Оволодіння синтаксичними нормами передбачає засвоєння правил побудови словосполучень і речень. Скажімо, правила узгодження підмета з присудком, утворення наказового чи умовного станів, побудови герундіальних чи дієприкметникових конструкцій в англійській мові чи порядок слів у німецькому реченні і т.д.

Окремі дослідники виділяють семантичну компетентність як здатність мовця контролювати внутрішньо-лексичні та логічні зв'язки. Адже володіння та знання законів функціонування мови дозволяє формувати правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснювати їхнє перетворення. Успішне використання мовних засобів у різноманітних комунікативних ситуаціях пов'язане з умінням адекватно сприймати, відтворювати й продукувати власні усні й письмові висловлювання. Тобто, набуваючи мовних знань, умінь і навичок, мовець розуміє й висловлюється граматично правильно та лексично коректно.

Знання основ стилістики допомагають доречно використовувати мовно-виражальні засоби та прийоми, реалізовувати

мовностилістичні засоби в певній комунікативній ситуації; правильно тлумачити конотативне / символічне значення лексичних одиниць тексту, визначати функції мовних засобів і прийомів, ілюструвати відповідь прикладами, робити відповідні узагальнення. Для того, щоб іншомовне письмо стало метою та, водночас, засобом навчання іноземної мови, майбутньому учителю слід знати, як допомогти учням долати труднощі при оволодінні графічним кодом цієї мови. Отже, головним показником свідомого розуміння літературної норми є правильність, логічність, доступність і доцільність висловлювання – усного чи писемного.

Дотримуємося бачення структури лінгвістичної/мовної компетентності Л. Бахмана, який вважає, що мовна компетентність містить організаційну та прагматичну складові, які далі поділяються на граматичну й текстуальну та ілюктивну й соціолінгвістичну компетентності відповідно [4, с. 449–465].

Грамматична компетентність – це знання фонетики, фонології, лексики, морфології, синтаксису й орфографії. Як засвідчив проаналізований матеріал, граматична компетенція вчителя іноземної мови поєднує в собі знання лінгвістичної (або аналітичної, формальної) граматики, тобто науковий лінгвістичний опис системи правил певної мови, та педагогічної (або навчальної) граматики, а саме перероблені правила лінгвістичної граматики й пристосовані для навчання мови [3]; володіння нормами вимови, правопису й пунктуації [2]. Натомість текстуальна компетентність охоплює когезію (структурно-граматична зв'язність тексту з формальними засобами зв'язку слів, речень та абзаців, узгодженістю граматичних категорій слів, синтаксичними відношеннями сурядності та підрядності, порядком слів тощо) та риторичну культуру (ефективна мовленнєва комунікація, майстерність). Іншими словами, це є уміння ефективно та результативно спілкуватися, доступно викладати матеріал, чітко відповідати на запитання, установлювати й підтримувати контакт з учнями шляхом граматично правильних форм і синтаксичних структур [1]. Ілюктивну компетентність трактують як здатність мовця вступити в мовленнєвий акт (попросити, запитати, повідомити про щось) згідно з певною комунікативною ситуацією. Для вчителя іноземної мови важливо уміти розпізнавати, аналізувати та доступно пояснити необхідну навчальну інформацію, володіючи основами риторичних знань і вмінь; чітко формулювати завдання та вимоги до їхнього виконання; адекватно реагувати на обставини, які виходять за межі навчальної ситуації;

навчитися мотивувати учнів та відчувати емоційний стан класу. Соціолінгвістична компетентність передбачає розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем, знання про правила й норми поведінки, формули мовленнєвого етикету, вирази народної мудрості тощо й вміння адекватно використовувати їх у міжкультурній комунікації, залишаючись носієм іншої культури. Учитель іноземної мови здатний визначати особливості вживання лінгвістичних маркерів соціальних стосунків (лексичні одиниці, граматичні структури, фонетичні особливості, які притаманні певним професійним, національним або регіональним групам); диференціювати реєстри мовлення, які використовуються для позначення семантичних відмінностей між різними варіантами мови при вживанні її у різних контекстах (офіційний, нейтральний, неформальний, фамільярний, інтимний). Показник майстерності вчителя – це його професійно-орієнтована комунікативна компетентність, тобто система особистісного інтелектуального, психологічного, морального й функціонально-діяльного станів, що відображають рівень набутих знань, навичок, здібностей і здатність їх реалізації в практичній діяльності на основі досвіду та інформаційної обізнаності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, лінгвістична компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності відображає оволодіння педагогом технологіями досягнення намічених цілей (організаційний аспект); виявляється в здатності вчителя виконувати свої професійні обов'язки на основі особистого чи колективного педагогічного досвіду (функціональна сторона); у вмінні діяльнісно використовувати лінгвістичні ресурси у продуктивних і рецептивних видах мовлення – усних і письмових, здатності вести спілкування логічно й послідовно (прагматичний аспект). Перспективами подальшого дослідження вбачаємо дослідження структури та засобів формування граматичної компетенції у процесі професійної іншомовної освіти майбутніх учителів-філологів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна О. В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ / О. В. Безкоровайна, Л. В. Мороз // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2012. – Вип. 64. – С. 48–52. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2012_64_11
2. Корнієнко С. І. Сутність і основні характеристики лінгвістичної компетентності майбутніх вчителів болгарської мови /

С. І. Корнієнко // Педагогічні науки. – 2009. – № 4. – С. 161–165.

3. Склярєнко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. К. Склярєнко // Іноземні мови. – 2011. – № 1. – С. 15–25.

4. Bachman Lyle F. The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency / Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. // TESOL Quarterly. – 1982. – Vol. 16. – September. – № 3. – P. 449–465.

5. Canale M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing / M. Canale, M. Swaine // Applied Linguistics. – 1980. – № 1. – P. 47–54.

REFERENCES

1. Bezkorovajna, O. V. (2012). *Aktualni aspekty komunikatyvnoi kompetencyi studentiv VNZ*. [Actual aspects of communicative competence of students of higher educational institutions]. Zhytomyr.

2. Korniyenko, S. I. (2009). *Sutnist i osnovni charakterystyky lingvistychnoi kompetentnosti majbutnix vchyteliv bolgarskoyi movy*. [Essence and main characteristics of the linguistic competence of future teachers of the Bulgarian language]. Kyiv.

3. Sklyarenko, N. K. (2011). *Metodyka formuvannya inshomovnoi gramatychnoi kompetencyi v uchniv zagal'noosvitnix navchalnykh zakladiv*. [Methodology of formation of foreign grammatical competence of students of general educational institutions]. Moscow.

4. Bachman Lyle F. (1982). The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency / Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. // TESOL Quarterly. – 1982. – Vol. 16. – September. – № 3. – P. 449–465.

5. Canale, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing / M. Canale, M. Swaine // Applied Linguistics. – 1980. – № 1. – P. 47–54.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРИСТАЙ Галина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у вищій школі, новітні педагогічні технології при викладанні іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PRYSTAI Halyna Vasylivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Comparative Pedagogy and Methods of Teaching Foreign Languages Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methods of teaching foreign languages in higher education, modern pedagogical technologies in foreign language teaching.

Стаття надійшла до редакції 12. 01. 2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Шандрук С. І.

УДК 373.3.015.3:61-056.34

РУДЕНКО Тетяна Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка e-mail: tatyana_rud36@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З НЕРВОВО-ПСИХІЧНИМИ ВІДХИЛЕННЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах стан здоров'я дітей має неабияке значення, оскільки саме від стану здоров'я підростаючого покоління залежить розвиток суспільства у майбутньому. Результати різноманітних досліджень свідчать про наявну тенденцію погіршення показників здоров'я дітей та підлітків в Україні. Спостерігається кількісне зростання функціональних розладів, гострої та хронічної соматичної захворюваності, синдрому дезадаптації, вроджених вад розвитку, морфофункціональних відхилень, зростає число дітей-інвалідів, викликає чималу стурбованість і той факт, що збільшується

кількість дітей із розладами психіки та поведінки, відповідно зменшується група здорових дітей. Тому поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я є не лише відображенням часу, але й представляє собою ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту. Рівень підтримки, гуманізм та терпимість у ставленні до дітей з особливими потребами, можливість надати їм доступну та якісну освіту – показники ступеня розвитку суспільства, в якому вони живуть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування особистісно-зорієнтованого навчального середовища в